

7251 SAYILI KANUN'UN HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU'NDA GETİRDİĞİ YENİLİKLER HAKKINDA HUKUKİ DEĞERLENDİRMELER

20 Mart 2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine intikal eden “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, TBMM tarafından kabul edilmiş ve “7251 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (“Kanun”) adı ile 28 Temmuz 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Hazırlanmış olduğumuz bu çalışmamızda sizlerle, 7251 Sayılı Kanun ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda (“**HMK**”) yapılan değişiklikler hakkında görüş ve değerlendirmelerimizi paylaşacağız.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, bugüne kadar gerek “[Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda](#)”, gerekse “[Hukuk Muhakemeleri Kanununda](#)” yapılan değişiklikler; çoğu, “reform” adı altında ve yargılamanın hızlandırılması amacıyla yapılmışsa da, bu değişikliklerden sonra yargının hızlanması mümkün olmamış, sorunlar çözülememiş, hatta bazen daha da ağırlaşmıştır.

Yargıda yapılan değişikliklerle beklenen amaç, makul sürede yargılamanın sağlanması ve öncelikli olarak bugüne kadar çözülmemiş olan sorunların çözülmesidir. TBMM tarafından kabul edilen 7251 Sayılı Kanun ile birlikte, yargılamanın daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, uygulama ve doktrinde dile getirilen yargılama sorunlarının çözüme kavuşturulması amaçlanmaktadır.

Kanun ile getirilen değişiklik ve yenilikleri, aşağıda madde başlıkları altında paylaştığımız değerlendirmelerimiz çerçevesinde takip edebilirsiniz.

1. HMK'nın 20'inci Maddesindeki Görevsizlik ve Yetkisizlik İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 20'nci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik ile fıkraya tebliğ tarihi ile değişiklik eklenmekte ve son cümle açıklığa kavuşturulmaktadır.

Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler

MADDE 20 - (1) Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden (...) süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde, dava açılmamış sayılır ve mahkemece bu konuda resen (Eski Hali: bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına) karar verilir.

Bu çerçevede; yapılan birinci değişiklik ile, Anayasa Mahkemesi'nin 2015/96 E., 2016/9 K., 10.02.2016 tarihli iptal kararı doğrultusunda düzenleme yapıldığı görülmektedir. İptal edilen hükme göre ilk derece mahkemesinin görevsizlik ve yetkisizlik kararının “verildiği anda” kesin olması durumunda, karar tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurulması ve dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kesin nitelikli kararının taraflara tebliğ edilmeden iki haftalık hak düşürücü sürenin başlatılmasının hak arama hürriyetine aykırı bularak iptal etmiştir. Yapılan değişiklik ile, görevsizlik veya yetkisizlik kararının kesin olması halinde de kararın taraflara tebliğ edilmesi, dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine ilişkin iki haftalık sürenin tebliğ tarihinden itibaren başlaması açıkça hükme alınmıştır.

Birinci fıkrada yapılan ikinci değişiklik ise, HMK'da öngörülen süre içinde dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için gerekli başvurunun yapılmaması durumunda, davanın kanun gereği açılmamış sayılacağı ve mahkemenin bu konuda resen karar vereceği daha açık şekilde düzenlenmektedir.

Yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin daha açık ve anlaşılabilir bir şekilde hükme bağlandığı görülmektedir.

2. HMK'nın 28'inci Maddesindeki Aleniyet İlkesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 28'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasına; duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılması halleri arasına “*yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunması hali*” de eklenmektedir.

Aleniyet ilkesi

MADDE 28- (1) Duruşma ve kararların bildirilmesi alenidir.

*(2) Duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin **yahut yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde ilgilinin talebi (Eski Hali: kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, taraflardan birinin talebi) üzerine yahut resen mahkemece karar verilebilir.***

Buna göre, mahkeme yargılamayla ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunduğunu tespit ederse duruşmanın bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılmasına karar verecektir. Düzenlemenin gerekçesinde, duruşmaların aleni olarak yapılmasına ilişkin ilkeye, kişisel hakların korunması için bir istisna getirildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına “*tarafların üstün menfaati*” gibi ne olduğu tam olarak belirlenemeyen bir kavramla duruşmaların gizli yapılması imkânı getirilmiş olsa da, bu kavram uygulamada karışıklığa yol açabileceği ortadır. Zira, aleniyet ilkesinin temel istisnaları; genel ahlâk, kamu düzeni, milli güvenlik, özel hayatın ve ailenin korunması, çocukların dinlenmesi, ticarî, meslekî ve malî sırların korunması tarafların ve katılanların vücut ve ruh bütünlüğünün korunması olabilir. Bunun dışında yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin ne olduğu bilinen bir neden değildir. Pek çok davada bu sebep ileri sürülerek davaların gizli yapılması sağlanmaya çalışılması durumunda, ileri sürülen sebebin üstün bir menfaat olup olmadığı veya gizliliği kesin olarak gerekli kılmadığı konularında tartışmalara neden olacağı ve yargılamanın gecikmesine neden olabileceği kanaatindeyiz.

2

3. HMK'nın 36'ıncı Maddesindeki Hâkimin Reddi Sebepleri İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 36'ıncı maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ilk fıkrasının (c) bendine, hakimin reddi sebepleri hallerine, “*aynı uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması*” ibaresi eklenmektedir.

Ret sebepleri

MADDE 36- (1) Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir. Özellikle aşağıdaki hâllerde, hâkimin reddi sebebinin varlığı kabul edilir:

a) Davada, iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması.

b) Davada, iki taraftan birine veya üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması.

*c) Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket **etmiş olması; uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması.***

ç) Davanın, dördüncü derece de dâhil yansoy hısımlarına ait olması.

d) Dava esnasında, iki taraftan birisi ile davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması.”

Kanun'un gerekçesinde; arabulucu veya uzlaştırmacının, daha önce taraflarla uyuşmazlık konusuyla ilgili temas kurmasının, davada delil olarak değerlendirilmesi yasak olan birtakım bilgi ve belgelere bu görevi nedeniyle mazhar olabilecek durumda bulunmasının, böyle bir düzenlemeyi gerekli kıldığı söylenmiştir.

Lakin kanunda böyle bir hüküm bulunmasa da, bu husus zaten red sebebi olarak kabul edilecektir. Zira HMK'nın [36'ıncı maddesinin ilk bendinde](#) yer alan, “*hakimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren bir hal bulunması*”, hakimin arabulucu olması hali için de geçerlidir. Birinci bent genel bir hüküm olup, ayrıca belirtilmeyen sebepler bu bent kapsamında değerlendirilebilecektir.

4. HMK'nın 38'inci Maddesindeki Hakimin Reddi Usulüne İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 38'inci maddesinde yapılan değişiklik altıncı, yedinci ve dokuzuncu fıkraları maddeden çıkarılmıştır.

Ret usulü

MADDE 38-

*(6) **Yürürlükten kaldırılmıştır. (Eski Hali: Ret sebebi sabit olmasa bile, merci bunu muhtemel görürse, ret talebini kabul edebilir.)***

*(7) **Yürürlükten kaldırılmıştır. (Eski Hali: Ret sebepleri hakkında yemin teklif olunamaz.)***

...

*(9) **Yürürlükten kaldırılmıştır. (Eski Hali: Bu kararlar aleyhine ancak hükümlerle birlikte kanun yollarına başvurulabilir.)***

Yapılan bu değişikli ile ilgili ilk olarak, maddenin mevcut altıncı ve yedinci fıkraları ret talebinin incelenmesine ilişkin usulü düzenlemektedir. Usule ilişkin bu düzenlemeler, ret talebinin incelenmesi konusyla doğrudan ilgili olduğundan bu fıkralar teklifle HMK'nın 42'inci maddesine eklenmektedir.

İkinci olarak ise; maddenin mevcut dokuzuncu fıkrası madde metninden çıkarılmıştır. Bu durumda Kanunun 42'nci madde hükmü gereğince hakimin reddinin kabulü/reddi kararlarına karşı esas hakkında hüküm beklenilmeden istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir.

5. HMK'nın 42'inci Maddesindeki Hakimin Reddi Talebinin İncelenmesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 42'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları yukarıda açıklanan HMK'nın 38'inci hükmüyle paralel olarak değiştirilmiştir.

Ret talebinin incelenmesi

*[MADDE 42-](#) (1) **Hâkimin reddi talebine ilişkin karar, dosya üzerinden inceleme yapılarak da verilebilir.***

*(2) **Ret sebebi sabit olmasa bile merci bunu muhtemel görürse ret talebini kabul edebilir. (Eski Hali: Reddi istenen hâkim, ret hakkında merci tarafından karar verilinceye kadar o davaya bakamaz. Şu kadar ki, gecikmesinde sakınca bulunan iş ve davalar bunun dışındadır. Daha önce hakkındaki ret talebi mercice reddolunan hâkimin, aynı durum ve olaylara dayanarak yeniden reddedilmesi hâli, hâkimin davaya bakmasına engel oluşturmaz.)***

*3) **Ret sebepleri hakkında yemin teklif olunamaz. (Eski Hali: Ret talebinin merci tarafından kabul edilmemesi hâlinde, reddi istenen hâkim davaya bakmaya devam eder.)***

İki ve üçüncü fıkralar, [38'inci maddeden](#) kaldırılarak bu maddeye alınmıştır. Bu fıkralar için madde değişikliği yapılmıştır.

6. HMK'nın 94'üncü Maddesindeki Kesin Süre İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 94'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasında yer alan hüküm değiştirilmiş ve daha açık bir ifade ile kaleme alınmıştır.

Kesin süre

MADDE 94- (1) Kanunun belirlediği süreler kesindir.

*(2) **Hakim tayin ettiği sürenin kesin olduğuna karar verebilir. Bu takdirde hakim tayin ettiği kesin süreye konu olan işlemi hiç bir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklar ve süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarını açıkça tutanağa geçirerek ihtar eder. Kesin olduğu belirtilmeyen süreyi geçirmiş olan taraf yeniden süre isteyebilir; bu şekilde verilecek ikinci süre kesindir ve yeniden süre verilemez. (Eski Hali: Hâkim, tayin ettiği sürenin kesin olduğuna karar verebilir. Aksi hâlde, belirlenen süreyi geçirmiş olan taraf yeniden süre isteyebilir. Bu şekilde verilecek ikinci süre kesindir ve yeniden süre verilemez.)***

Kanun'daki bu değişiklik ile Yargıtay kararları ile tereddütsüz biçimde kabul edilmiş ve bugüne kadar uygulanmış olan; hâkimin süre verirken iş ve işin sonuçlarının ihtarını da bildirmesi hususu kesin ve net bir şekilde değiştirilmiştir. Bu değişiklik ile beraber yapılması gereken işin net bir şekilde açıklanması ve sonuçların ihtar edilmesi gerektiği konusu açıklığa kavuşturulmuştur.

7. HMK'nın 107'inci Maddesindeki Belirsiz Alacak Davası İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 107'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasında yer alan hüküm değiştirilmiş ve aynı maddenin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Belirsiz alacak ve tespit davası

MADDE 107- (1) *Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.*

(2) **Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda hakim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde davacı iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın talebini tam ve kesin olarak belirleyebilir. Aksi takdirde dava talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanır. (Eski Hali: Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilir.)**

(3) **Yürürlükten kaldırılmıştır. (Eski Hali: Ayrıca, kısmi eda davasının açılabilirdiği hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir.)**

Kanun ile ilk olarak; ikinci fıkradaki söz konusu değişikliğe göre, alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda, hâkim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde davacı, talebini tam ve kesin olarak belirleyecek ve harç eksikliğini tamamlayacaktır. Aksi takdirde dava, talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinde görülüp karara bağlanacaktır.

İkinci olarak; mevcut üçüncü fıkranın konumu ve lafzi sebebiyle, kısmi eda davasının açılabilirdiği her durumda tespit davası da açılabilirdiği; kısmi eda davası ile birlikte kısmi tespit davası açılabilirdiği; kısmi eda davası yerine bütünüyle külli tespit davası açılabilirdiği; kısmi eda davası ile birlikte aynı zamanda kısmi tespit davası açılmayacağı; eda davası açılabilirdiği her durumda değil ancak belirsiz alacak davasının koşulları oluşmuşsa kısmi eda davasıyla birlikte külli tespit davası açılabilirdiği; gibi pek çok farklı görüş uygulamada ve doktrinde ileri sürülmektedir.

Bütün bu tartışmalar ışığında, Kanun'un gerekçesinde üçüncü fıkrada düzenlenen tespit davasının tam olarak hangi alanı düzenlediği konusunda netlik olmadığı değerlendirildiğinden, bu fıkranın madde hükmünden kaldırılmasında fayda görülmüştür.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında; üçüncü fıkranın yürürlükten kaldırılması ile madde hükmünün başlığı da bunlara paralel olarak "*Belirsiz alacak ve tespit davası*" olarak değil "*Belirsiz alacak davası*" olarak değiştirilmiştir.

8. HMK'nın 116'ıncı Maddesindeki İlk İtirazlar İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 116'ncı maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddede ilk itiraz olan "*iş bölümü itirazı*" madde metninden çıkartılarak yürürlükten kaldırılmıştır.

Konusu

MADDE 116- (1) *İlk itirazlar aşağıdakilerden ibarettir:*

- Kesin yetki kuralının bulunmadığı hâllerde yetki itirazı.*
- Uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerektiği itirazı.*
- Yürürlükten kaldırılmıştır. (Eski Hali: İş bölümü itirazı.)**

Yürürlükten kaldırılan bu bent, asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi haline getirildiğinden bu yana uygulama ile fiilen kaldırılmış bulunmaktaydı. Bu fiili durum değişiklik ile Kanun'a yansıtılmaktadır.

9. HMK'nın 120'nci Maddesindeki Harç ve Gider Avansının Ödenmesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 120'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye üçüncü bir fıkra hükmü eklenerek delil avansının dava açılırken yatırılmasının zorunlu olmadığı hükme bağlanmıştır.

Harç ve gider avansının avans ödenmesi

MADDE 120- (1) Davacı, yargılama harçları ile her yıl Adalet Bakanlığınca çıkarılacak gider avansı tarifesinde belirlenecek olan tutarı, dava açarken mahkeme veznesine yatırmak zorundadır.

(2) Avansın yeterli olmadığına dava sırasında anlaşılması hâlinde, mahkemece, bu eksikliğin tamamlanması için davacıya iki haftalık kesin süre verilir.

(3) **Taraflardan her birinin ikamesini talep ettiği delil için mahkemece belirlenen delil avansına ilişkin 324. madde hükümleri saklıdır.**

Delil avansı; bilirkişi, keşif ve tanık gideri gibi kalemleri ihtiva eden ve kullanılıp kullanılmayacağı davanın başında henüz belli olmayan giderlere ilişkin olup gider avansına kıyasla yüklü bir miktarı oluşturmaktadır. Delil avansının davanın başında alınması dava açan kişilere ağır bir mali yük getirmektedir. Bu yük sebebiyle hak arama hürriyetinin ihlal edilmesi ihtimali söz konusu olabilecektir. Uygulamada şikayetlere neden olan bu sorunu çözmek amacıyla maddenin başlığı "*Harç ve gider avansının ödenmesi*" şeklinde değiştirilmekte ve maddeye üçüncü bir fıkra eklenerek delil avansının bu madde kapsamında alınmayacağı hükme bağlanmaktadır.

Fakat, davanın açılması sırasında; hem m.120'de düzenlenmiş olan gider avansının hem de m.324'te düzenlenmiş olan delil avansının peşin olarak tahsil edilmesinin problemlere yol açmasının asıl sebebi HMK'daki düzenleme değildir. Zira gider avansı (m. 120) ile delil avansının (m. 324) farklı olduğu ve farklı şekilde tahsil edileceği HMK'da açık bir şekilde düzenlendiği halde, *Hukuk Muhakemeleri Kanununun Gider Avansı Tarifesi*'nde, Kanun'a aykırı biçimde yapılan hata sonucu; delil avansı, gider avansı içinde hesap edilerek, davanın başında tahsil edilmektedir. Burada hatalı olan Hukuk Muhakemeleri Kanununun Gider Avansı Tarifesidir. (Bkz: *Hukuk Muhakemeleri Kanununun Gider Avansı Tarifesi m.4*)

Bununla beraber; uygulamada da mahkemeler tarafından Kanun'a aykırı olan bu Tarifeye göre değil, HMK'da açıkça iki ayrı hüküm ile düzenlenmiş maddelere göre gider avansı ve delil avansı talep ve tahsil edilmektedir.

10. HMK 123'üncü Maddesindeki Davanın Geri Alınması İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 123'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye "**Bu takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.**" cümlesi eklenmiştir.

Davanın geri alınması

MADDE 123- (1) Davacı, hüküm kesinleşinceye kadar, ancak davalının açık rızası ile davasını geri alabilir. **Bu takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.**

Kanun gerekçesinde, uygulamada davanın geri alınması hususu gündeme geldiğinde birbirinden farklı kararlar verildiği; mahkemeler tarafından ya "davanın açılmamış sayılmasına" karar verildiği ya da "davanın konusuz kalması sebebiyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına" karar verildiğinden söz konusu değişiklik öngörülmüştür.

Lakin, davanın geri alınmasından sonra davanın açılmasıyla meydana gelen tüm sonuçların ortadan kalkacağı ve böylelikle davanın açılmamış sayılacağı konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu konuda Kanun'daki düzenleme ile birlikte madde hükmüne davanın açılmamış sayılacağına karar verilmesi gerektiği ve bu durumda yargılama giderlerinin davacı üzerine bırakılacağına karar verilmesi netleştirilmek istenmektedir.

11. HMK'nın 125'inci Maddesindeki Dava Konusunun Devri İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 125'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasına ilk fıkra hükmü ile uyumlu olması gözetilerek **"müteselsil sorumluluk"** hükmü eklenmiştir.

Dava konusunun devri

MADDE 125- (1) Davanın açılmasından sonra, davalı taraf, dava konusunu üçüncü bir kişiye devrederse, davacı aşağıdaki yetkilerden birini kullanabilir:

a) İsterse, devreden tarafla olan *davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam eder. Bu takdirde dava davacı lehine sonuçlanırsa (Eski Hali: davacı davayı kazanırsa), dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur.*

b) İsterse, davasını devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürür.

(2) Davanın açılmasından sonra, dava konusu davacı tarafından devredilecek olursa, devralmış olan kişi, görülmekte olan davada davacı yerine geçer ve dava kaldığı yerden itibaren devam eder. Bu takdirde dava davacı aleyhine sonuçlanırsa dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur.

Davanın açılmasından sonra, davacı tarafından dava konusunun devredilmesi halinde; devralan şahıs, görülmekte olan davada davacı yerine geçecek ve dava kaldığı yerden devam edecektir.

Kanun ile getirilen düzenleme ile ise; dava davacı aleyhine sonuçlanırsa, devreden ile devralanın yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olması yönündedir.

12. HMK'nın 127'nci Maddesindeki Cevap Dilekçesini Verme Süresi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 127'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye, cevap dilekçesini teslim tarihine ek süre talep eden davalının, talebinin kabul kararı ile cevap dilekçesini verme süresinin ne zaman başlayacağı hususu netleştirilmektedir.

Cevap dilekçesini verme süresi

MADDE 127- (1) Cevap dilekçesini verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır. Ancak, durum ve koşullara göre cevap dilekçesinin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor yahut imkânsız olduğu durumlarda, yine bu süre zarfında mahkemeye başvuran davalıya, *cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak üzere bir defaya mahsus olmak ve bir ayı geçmemek üzere ek bir süre verilebilir. Ek cevap süresi talebi hakkında verilen karar taraflara derhâl bildirilir.*

Yazılı yargılama usulüne göre cevap dilekçesini verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır, ancak kanunda sayılan bazı hallerde bu sürenin uzatılması mümkündür. İşte davalı tarafından cevap süresinin uzatımı talebi konusunda mahkemelerin bazı kararlarda cevap süresinin başlangıcı konusunda tereddüt ettiği görülmüştür.

Kanun ile getirilen düzenleme ile birlikte; verilen ek sürenin hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağı hususu açıklığa kavuşturulmuştur. Yargıtay uygulamaları ile de açıkça kabul edilmiş olan; ek sürenin, cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlayacağı hususu açıklığa kavuşturulmuş olup mahkemelere bu konuda yorum yapma ihtimali bırakılmamıştır. Benzer düzenleme basit yargılama usulü için de öngörülmektedir.

13. HMK'nın 139'uncu Maddesindeki Ön İnceleme Duruşmasına Davet İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 139'uncu maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddede taraflara ön inceleme duruşmasına davet için çıkarılacak davetiyede yer alan unsurlardan biri kaldırılarak bunun yerine yeni bir unsur eklenmektedir.

Ön inceleme duruşmasına davet

MADDE 139- (1) Mahkeme, dilekçelerin karşılıklı verilmesinden ve yukarıdaki maddelerde belirtilen incelemeyi tamamladıktan sonra, ön inceleme için bir duruşma günü tespit ederek taraflara bildirir. *Çıkarılacak davetiyede aşağıdaki hususlar ihtar edilir:*

- a) **Duruşma davetiyesine ve sonuçlarına ilişkin diğer hususlar.**
b) **Tarafların sulh için gerekli hazırlığı yapmaları.**
c) **Duruşmaya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda gelemeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği.**
ç) **Davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirilecek belgelerin getirilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları bu hususların verilen süre içerisinde yerine getirilmemesi halinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği. (Eski Hali: Çıkarılacak davetiyede, duruşma davetiyesine ve sonuçlarına ilişkin diğer hususlar yanında, taraflara sulh için gerekli hazırlığı yapmaları, duruşmaya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda, gelmeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği ve diğer tarafın, onun muvafakati olmadan iddia ve savunmasını genişletebileceği yahut değiştirebileceği ayrıca ihtar edilir.)**

Kanun ile ilk olarak; davetiye içeriğinden kaldırılan unsur HMK'nın 141'inci maddesi ile ilgilidir. Davetiyede yer alan ve ön inceleme duruşmasına mazeret olmaksızın gelmeyen tarafa bir tür yaptırım olarak; karşı tarafın iddia ve savunmasını değiştirebileceğine ilişkin ihtar madde metninden çıkarılmıştır. Söz konusu değişiklik, yine Kanun'un değişikliğini öngördüğü 141'inci madde hükmü ile uyumlu hale getirilmiştir. Bu konuya aşağıda ilgili hükümde ayrıca değinilecektir. Ancak Kanun'un gerekçesinde; değişikliğin temel sebebi olarak, ön inceleme duruşmasına gelmeyen tarafın daha sonra dilekçe sunması ve bu durumun davayı geciktirmesi olarak ifade edilmiştir. (Söz konusu hüküm 15. başlıkta incelenmiştir.)

İkinci olarak; davetiye ilave edilen unsur, HMK'nın 140'inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan husustur. HMK 140'inci maddesinin beşinci fıkrası, m.139 uyarınca çıkarılacak davetiye içeriğine dercedilmektedir. Bu konuda yargılama açısından özel bir çabuklaştırma tedbiri alınmamakta, kanunda olan bir hükmün yeri değiştirilmekte, zaten uygulamada da yargı kararlarıyla uyumlu bir şekilde uygulanan bir durum yer değiştirilerek yazılmaktadır.

Kanun ile öngörülen madde hükmündeki söz konusu değişikliklerin amacının yargılamanın hızlandırılması ve tahkikat aşmasına vakit kaybetmeksizin bir an önce geçilmesi olduğu ifade edilmiştir.

14. HMK'nın 140'inci Maddesindeki Ön İnceleme Duruşması İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 140'inci maddesinde yapılan değişiklik ile ikinci fıkra hükmüne "sulh ve arabuluculuğun sonuçları hakkında aydınlatma" hususu eklenmiş ve beşinci fıkra hükmü değiştirilmiştir.

Ön İnceleme Duruşması

MADDE 140- (1) Hâkim, ön inceleme duruşmasında, dava şartları ve ilk itirazlar hakkında karar verebilmek için gerekli görürse tarafları dinler; daha sonra, tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde, anlaşlıkları ve anlaşamadıkları hususları tek tek tespit eder. (2) Uyuşmazlık konularının tespitinden sonra hâkim, tarafları **sulh ve arabuluculuğun esasları süreci ve hukuki sonuçları hakkında aydınlatarak (Eski Hali: sulhe veya arabuluculuğa) teşvik eder; bu konuda sonuç alınacağı kanaatine varırsa, bir defaya mahsus olmak üzere yeni bir duruşma günü tayin eder.**

...

...

(5) **139. madde uyarınca yapılan ihtarla rağmen dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmayan veya belgelerin getirilmesi için gerekli açıklamayı yapmayan tarafın bu delillere dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar verilir. (Eski Hali: Ön inceleme duruşmasında, taraflara dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları için iki haftalık kesin süre verilir. Bu hususların verilen kesin süre içinde tam olarak yerine getirilmemesi hâlinde, o delile dayanmaktan vazgeçilmiş sayılmasına karar verilir.)**

Kanun ile; öngörülen ilk değişiklikte, daha öncekinden farklı olarak, sulh ve arabuluculuğa teşvik ederken, sonuçları hakkında da aydınlatma yapılarak teşvik edilmesi ayrıca belirtilmektedir. İkinci değişiklik ise; yukarıdaki açıklamada da belirtildiği üzere beşinci fıkranın yerini değiştirmekte, şeklen bir değişiklik yapılmaktadır. 139'uncu madde hükmüne dercedilen fıkraya uygun olacak şekilde, 140'inci madde hükmü düzenlenmiştir.

15. HMK'nın 141'inci Maddesindeki İddia ve Savunmanın Genişletilmesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 140'inci maddesinde yapılan değişiklik ile, artık ön inceleme duruşmasına katılmayan tarafın yokluğunda savunmaların genişletilmesi ve değiştirilmesi mümkün olmayacaktır.

İddia ve savunmanın genişletilmesi

MADDE 141- (1) **Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia ve savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia ve savunma genişletilemez yahut değiştirilemez. (Eski Hali: Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakati ile iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasına taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia veya savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. Ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez.)**

(2) **İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır.**

Değişiklik öncesindeki hükme göre ön inceleme duruşmasına katılmayan tarafın yokluğunda, onun muvafakati olmaksızın iddia ve savunma genişletilebilmekte veya değiştirilebilmekteydi.

Kanun ile öngörülen düzenleme ile ön inceleme aşamasında duruşmaya gelmeyen taraf aleyhine iddia veya savunmanın genişletilmesi ya da değiştirilmesi yasağına tanınan istisna kaldırılmaktadır. Değişiklik gerekçesinde belirtildiği üzere, sırf ön inceleme duruşmasına katılım sağlanmadığı için aleyhte iddia ve savunmanın rahatlıkla genişletilebilmesi veya değiştirilebilmesi, silahların eşitliği ilkesine aykırılık olarak görülmüştür. Özellikle duruşmayı takip zorunluluğu bulunmayan ve davayı inkar ettiği kabul edilen davalının adil yargılanma hakkını zedelediği değerlendirilmiştir.

Ve fakat ön inceleme duruşmasında yargılamanın belirli bir yol haritasının çizildiği ve bu konuda taraflara gerekli ihtarların yapıldığı da göz önüne alındığında yargılamanın yol haritasının çizileceği duruşmaya gelmeyen tarafa bir yaptırım uygulanması kadar doğal bir durum olmayacağı yönünde uygulamada ve doktrinde tartışmalar halen bakidir.

Zira ön inceleme duruşmasının önemi karşılaştırmalı hukukta dahi sayısız defa ifade edilmiş olsa da; Kanun ile getirilen değişiklikte, ön inceleme duruşmasının şeklen matbu bir tutanağa indirgenmiş olması ve ön inceleme kurumunun uygulama tarafından hafife alınması gibi olumsuz sonuçlar doğurabilecek mahiyettedir.

16. HMK'nın 147'inci Maddesindeki Tarafların Duruşmaya Daveti İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 147'inci maddesinde yapılan değişiklikte eklenen ifadelerle tarafların duruşmaya davetine ilişkin usul yeniden düzenlenmiştir.

Tarafların Duruşmaya Daveti

MADDE 147- (1) **Taraflar, ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra tahkikat ve sözlü yargılama için duruşmaya davet edilir.**

(2) **Taraflara gönderilecek davetiyede, belirlenen gün ve saatte geçerli bir özü olmadan mahkemede hazır bulunmadıkları takdirde, duruşmaya yokluklarında devam edileceği ve yapılan işlemlere itiraz edemeyecekleri tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi halinde taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği ve 150. madde hükmü saklı kalmak kaydıyla yokluklarında hüküm verileceği bildirilir.**

Kanun ile getirilen ilk değişiklikle; artık ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra tarafların sadece tahkikat için değil sözlü yargılama için de duruşmaya davet edileceği düzenlenmiş. İkinci değişiklik ise; sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi ihtimalini de hükme bağlamıştır. Bu ifadeyle; sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi durumunda ayrıca taraflara davetiye gönderilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Kanun'un gerekçesinde, yargılamanın her aşamasında tebligat zorunluluğunun getirilmesinin gereksiz masrafa ve yargılamanın uzamasına sebebiyet verdiği bahisle; konuya ilişkin çözümün tebligat çıkarılmaması olarak görülmüştür. Lakin herkes tarafından bilindiği üzere; e-tebligat ile bu konuya ilişkin büyük ölçüde çözüm zaten getirilmiş bulunmaktadır.

Tahkikatın son aşamasında sadece sözlü yargılamanın ertelenmesinin taraflara bildirilmemesinin yargılamanın daha hızlı sonuca ulaşmasına etkisinin ne derece olacağı tartışmaya açık mahiyettedir.

17. HMK'nın 149'uncu Maddesindeki Başka Yerde Duruşma İcrası İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 149'uncu maddesinde yapılan değişiklik ile ses veya görüntü nakli yoluyla duruşmanın yapılması usulü yeniden düzenlenmiştir.

Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrası

MADDE 149- (1) Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yolu ile buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir.

(2) Mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine karar verebilir.

(3) Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir.

(4) Mahkeme, fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına da karar verebilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir.

(Eski Hali: Madde metni tamamen değiştirilmiştir.)

Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrası MADDE 149- (1) Mahkeme, tarafların rızası olmak şartıyla, kendilerinin veya vekillerinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine izin verebilir.

(2) Tarafların rızası olmak kaydıyla, mahkeme; tanığın, bilirkişinin, uzmanın veya bir tarafın dinlenilmesi esnasında başka bir yerde bulunmalarına izin verebilir. Dinleme, ses ve görüntü olarak aynı anda duruşma salonuna nakledilir.)

Birinci fıkraya ilişkin değişiklikte; mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine, talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapmalarına karar verebilecektir.

İkinci fıkraya ilişkin değişiklikte; mahkeme, resen veya taraflardan birinin talebi üzerine, tanık, bilirkişi veya uzmanın aynı şekilde duruşmalara katılmalarına karar verebilecektir.

Üçüncü fıkraya ilişkin değişiklikte; mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde mahkemenin resen tüm ilgilileri aynı usulle dinleyebilmesine imkân tanımaktadır.

Dördüncü fıkraya ilişkin değişiklik ile; fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın mahkemenin bulunduğu yerde yapılamaması halinde il sınırları içinde başka bir yerde duruşmanın icrasına imkan tanımaktadır.

Kanun'daki söz konusu düzenlemeyle birlikte; ses ve görüntü aktarımı sistemini kullanmak isteyen taraf vekillerinin, kendi ofislerinde yeterli ses ve görüntü aktarım altyapısını oluşturmaları, gerekirse SEGBİS odaları benzeri fiziki ortamlar oluşturmaları sonucunda duruşmaların bu şekilde icra edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Fakat neticede bu durum için belirli miktarda yatırım yapmak gerekeceği açıktır.

Benzer şekilde, aynı anda kayda değer miktarda veri aktarımı sağlanacağı düşünülürse, Adalet Bakanlığı altyapısının da önemli derecede güçlendirmesi gerekecektir.

18. HMK'nın 177'nci Maddesindeki İslahın Zamanı ve Şekli İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 177'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu madde hükmüne ikinci fıkra eklenmiştir.

İslahın zamanı ve şekli

MADDE 177- (1) *İslah, tahkikatın sona ermesine kadar yapılabilir.*

(2) **Yargıtayın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde, ilk derece mahkemesinin tahkikata ilişkin bir işlem yapması halinde tahkikat sona erinceye kadar da islah yapılabilir. Ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz.**

Bu düzenleme ile yıllardır bozmadan sonra islah yapılamayacağına ilişkin uygulamaya son verilmektedir. İlk derece mahkemesi kararının istinaf incelemesi sonucunda kaldırılması veya temyiz incelemesi sonucunda bozulmasından sonra islahın yapılmayacağına ilişkin 04.02.1948 tarihli ve 10/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı geçerliliğini yitirmiştir.

Eklenen bu hükümlerle Yargıtay tarafından bozulan veya Bölge Adliye Mahkemesi tarafından kaldırılan hükme ilişkin olarak, ilk derece mahkemesince tahkikata ilişkin bir işlem yapılması durumunda tahkikat sona erinceye kadar bir kereye mahsus olmak şartıyla islah yapılabilecektir. Fakat istinaf mahkemelerinin, ilk derece mahkemesinin kararını kaldırıp kendisinin tahkikata devam ettiği ihtimalde, bu aşamada islah yapılıp yapılamayacağı hususu halen açıklığa kavuşturulmamıştır.

19. HMK 183/A. Maddesindeki Toplu Mahkemelerde Tahkikat İle İlgili Değişiklik

HMK'nın "Yazılı Yargılama Usulü" başlıklı üçüncü kısmının "Tahkikat ve Tahkikat Sırasındaki Özel Durumlar" başlıklı beşinci bölümüne, "Toplu Mahkemelerde Tahkikat" başlıklı yedinci ayırım ve bu ayırımın da altına "Toplu mahkemelerde tahkikat" adlı 183/A maddesi eklenmiştir.

Toplu mahkemelerde tahkikat

MADDE 183/A- (1) **Dava açılmadan önce veya dava açıldıktan sonra talep edilen delil tespiti, ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir gibi geçici hukuki koruma tedbirleri de dahil olmak üzere toplu mahkemenin görevine giren dava ve işlerde tüm yargılama aşamaları heyet tarafından yerine getirilir ve karar bağlanır.**

(2) **Heyet, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla iş veya davanın özelliğine göre tahkikatın, tahkikat hakimi olarak görevlendirilen bir üye tarafından yapılmasına karar verebilir.**

(3) **Tahkikatın heyetçe yürütüldüğü iş veya davalarda mahkeme başkanı, belirli bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere üyelerden birini naip hakim olarak görevlendirebilir.**

(4) **Mahkeme başkanı mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlar ve bu yolda uygun göreceği önlemleri alır.**

Kanun ile; birinci fıkrada; geçici hukuki korumalar da dahil olmak üzere toplu mahkemelerin görevine ilişkin yargılamanın tüm aşamalarında verilmesi gereken kararların heyet tarafından verileceği hüküm altına alınmaktadır.

İkinci fıkrada; mahkeme başkanına, iş veya davanın özelliğine göre tahkikatın heyetçe veya tahkikat hakimi olarak görevlendirilecek bir üye tarafından yürütülmesine karar verme yetkisi tanınmaktadır.

Üçüncü fıkrada; tahkikatın heyetçe yürütüldüğü iş ve davalarda mahkeme başkanının bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere üyelerden birini naip hakim olarak görevlendirilebileceği hüküm altına alınmaktadır.

Dördüncü fıkrada; mahkeme başkanının mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlayacağı ve bu yolda uygun göreceği önlemleri alacağı hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile HMK'ya eklenen madde hükmü HMK'yi değil, esasen 5235 sayılı "Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun"da düzenlenmesi gereken bir hükmüdür. Kaldı ki zaten bu hükmün hemen hemen aynısı, şu anda yürürlükte bulunan 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'unun 5'inci, 38'inci ve 39'uncu maddelerinde zaten düzenlenmiştir.

20. HMK 186'nci Maddesindeki Sözlü Yargılama İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 186'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ilk fıkrası değiştirilmektedir.

Sözlü yargılama

MADDE 186- (1) Mahkeme, tahkikatın bittiğini tefhim ettikten sonra aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçer. Bu durumda taraflardan birinin talebi üzerine duruşma iki haftadan az olmamak üzere ertelenir. Hazır bulunsun veya bulunmasın sözlü yargılama için taraflara ayrıca davetiye gönderilmez. (Eski Hali: Mahkeme, tahkikatın bitiminden sonra, sözlü yargılama ve hüküm için tayin olacak gün ve saatte mahkemede hazır bulunmalarını sağlamak amacıyla iki tarafı davet eder. Taraflara çıkartılacak olan davetiyede, belirlenen gün ve saatte mahkemede hazır bulunmadıkları takdirde yokluklarında hüküm verileceği hususu bildirilir.)

Davada sözlü yargılamaya geçilmesi demek; davada tahkikatın tamamlandığı, tüm delillerin toplandığı, ispat faaliyetinin tamamlandığı ve işlemlerin yapıldığı anlamına gelmektedir. Bu aşamada taraflar kendi açılardan dosyayı ve kendi iddia ve savunmalarını bir bütün olarak değerlendirip haklılıklarını ortaya koyacaklardır.

Kanun'daki bu değişiklikte birlikte; artık tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçilmesi kural haline gelmiştir. Yeni hükümde bu durumun istisnası da düzenlenmiştir, taraflardan birinin talebi üzerine sözlü yargılama duruşması ertelenebilir denilmiştir.

21. HMK 206'nci Maddesindeki İmza Atamayanların Durumu İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 206'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye ikinci fıkra hükmü eklenmiştir.

İmza atamayanların durumu

MADDE 206- (1) Okuma ve yazma bilmediği için imza (Eski Hali: İmza) atamayanların mühür veya bir alet ya da parmak izi kullanmak suretiyle yapacakları hukuki işlemleri içeren belgelerin senet niteliğini taşıyabilmesi, noterler tarafından düzenleme biçiminde oluşturulmasına bağlıdır.

(2) Okuma ve yazma bildiği halde imza atamayanların mühür veya bir alet ya da parmak izi kullanmak suretiyle yapacakları hukuki işlemleri içeren belgelerin senet niteliğini taşıyabilmesi, noterler tarafından onaylanmasına veya düzenlenmesine bağlıdır.

(3) İmza atamayan kimselerin, cüzdanla iş yapmayı usul edinmiş kuruluşlarla olan işlemlerde kullanacakları mühür, kazınmış imza, işaret veya parmak izinin, işlemin başlangıcında hesap defterine veya cüzdanına basılmış olması veya önceden noterde bir örneği saklanmak üzere onanmış bulunması yeterli olup, her işlemde ayrıca onamaya bağlı değildir.

(4) Yukarıda belirtilen hükümler dairesinde noterlerce onaylanacak veya düzenlenecek olan senetler için ilgisinden harç, vergi ve değerli kâğıt bedeli alınmaz.

Bu değişiklik ile maddede imza atamayanlar kendi içinde; okuma-yazma bilip imza atamayanlar ve okuma-yazma bilmeyip imza atamayanlar ayrımına tâbi tutulmuştur. Kanun'daki bu düzenleme ile birlikte; artık okuma yazma bilip de imza atamayan kişilerin yapacakları hukuki işlemleri içeren belgelerin senet niteliğini taşıyabilmesi, noter tarafından onaylanması veya düzenlenmesi şartına bağlanmıştır.

22. HMK 215'inci Maddesindeki Belgelerin Haleflerin Aleyhine Kullanılması İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 215'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye ikinci fıkra hükmü eklenmiştir. Adi senetlerin üçüncü kişiler bakımından hangi tarihten itibaren hüküm ifade edeceğine ilişkin bir düzenleme yapılmıştır.

Belgelerin halefler aleyhine kullanılması

MADDE 215- (1) Bir kimsenin aleyhine delil olarak kullanılacak belgeler, o kimsenin halefleri aleyhine de delil teşkil eder.

(2) Bir adi senet bakımından kendisine ibraz olunduğu noter veya yetkili memur tarafından usulüne uygun olarak onaylanmış ise ibraz tarihi, resmi bir işleme konu olmuşsa işlem tarihi, imza edenlerden biri ölmüşse ölüm tarihi, imza edenlerden birinin imza etmesine fiilen imkan kalmamışsa bu imkanı ortadan kaldıran olayın meydana geldiği tarih üçüncü kişiler hakkında da hüküm ifade eder. Adi senette bahsedilen diğer senetlerin tarihleri, üçüncü kişiler hakkında ancak son senet tarihinin onaylanmış olduğunun kabul edildiği tarihte hüküm ifade eder.

Kanun ile yapılan düzenlemede; 1086 mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanun'unun 299'uncu maddesi esas alınmıştır.

Buna göre; adi senet,

- noter veya yetkili memura ibraz edilerek noter veya yetkili memur tarafından usulüne uygun olarak onaylanmış ise ibraz tarihinde;
- resmi bir işleme konu olmuşsa işlem tarihinde;
- imza edenlerden biri ölmüşse ölüm tarihinde;
- imza edenlerden birinin imza etmesine fiilen imkan kalmamışsa bu imkanı ortadan kaldıran olayın meydana geldiği tarihte;

üçüncü kişiler için hüküm ifade edecektir.

23. HMK 222'nci Maddesindeki Ticari Defterlerin İbrazi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 222'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin üçüncü fıkrasında yer alan hükümde değişikliğe gidilmiştir.

Ticari defterlerin ibrazı ve delil olması

MADDE 222- (1) Mahkeme, ticari davalarda tarafların ticari defterlerinin ibrazına kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine karar verebilir.

(2) Ticari defterlerin, ticari davalarda delil olarak kabul edilebilmesi için, kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun olarak tutulmuş, açılış ve kapanış onayları yaptırılmış ve defter kayıtlarının birbirini doğrulamış olması şarttır.

*(3) İkinci fıkrada belirtilen şartlara uygun olarak tutulan ticari defter kayıtlarının sahibi ve halefleri lehine delil olarak kabul edilebilmesi için, diğer tarafın aynı şartlara uygun olarak tutulmuş ticari defterlerindeki kayıtların bunlara aykırı olmaması veya **diğer tarafın ticari defterini ibraz etmemesi (Eski Hali: ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi) yahut defter kayıtlarının aksinin senet veya diğer kesin delillerle ispatlanmamış olması gerekir. Diğer tarafın ikinci fıkrada yazılan şartlara uygun olarak tutulan ticari defterlerinin ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi halinde ticari defterler, sahibi lehine delil olarak kullanılamaz. Bu şartlara uygun olarak tutulan defterlerdeki sahibi lehine ve aleyhine olan kayıtlar birbirinden ayrılamaz.***

Değişiklik öncesi düzenlemeye göre; diğer tarafın ticari defter kayıtlarında ilgili hususta hiçbir kayıt bulunmaması halinde; ticari defterini ibraz eden tarafın ticari defterlerindeki kayıtlar, sahibi lehine delil olarak kabul edilebilmekteydi. Ticari defteri ibraz edenin tek taraflı işlemiyle oluşturduğu kayıtların, bu kayıtlardan hiçbir şekilde haberi olmayan karşı taraf aleyhine delil teşkil ediyor olması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabileceği gözetilerek değişikliğe gidilmiştir.

Kanun ile düzenlenen maddeye eklenen ifadelerle artık; ibraz edilen ticari defterlerin ileri sürülen hususta hiçbir kayıt içermemesi durumunda, ticari defterin sahibi, ticari defteri lehine delil olarak kullanamayacaktır.

Değişiklik ile beraber Yargıtay kararları ile uygulama bulan durum, kanun metni ile uyumlu hale getirilmiş ve böylece kural tersine çevrilmiştir. Madde hükmü ile birlikte artık ticari defterde yer alan herhangi bir kaydın, sahibi lehine delil teşkil edebilmesi için diğer tarafın ticari defteri (ibraz edemiyor oluşu değil) bilerek ve isteyerek ibraz etmemesi gerekecektir.

24. HMK 281'inci Maddesindeki Bilirkişi Raporuna İtiraz İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 281'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin birinci fıkrasına eklenen yeni hükümlerle birlikte artık **itiraz süresi içinde mahkemeden ek süre istenilebilecek** ve iki haftayı geçmeyecek şekilde ek süre verilebilecektir.

Bilirkişi raporuna itiraz

MADDE 281- (1) *Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler. **Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkansız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi halinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir.***

Kanun'un gerekçesinde, uygulamadan gelen talepler dahilinde; bilirkişi raporuna itiraz süresinin iki hafta olmasının, bilirkişi raporunun incelenmesi için yetersiz olduğu ifade edilmiş ve buna uygun bir düzenleme gerektiği ifade edilmiştir. Hemen belirtmek gerekirse, bu imkânla beraber uygulamada hemen hemen tüm bilirkişi raporlarına beyan ve/veya itirazı iki haftadan dört haftaya çıkaracağı tahmin edilebilir niteliktedir. Fakat, asıl amacı ve iddiası yargıyı daha da hızlandırmak olan bir değişikliğin kanundaki sürelerin uzatılmasına izin veren düzenlemeler yapması, amacıyla çelişki oluşturduğu kanaatindeyiz.

25. HMK 290'inci Maddesindeki Keşif Yapılması İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 290'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye eklenen cümle ile artık tutanağa hakim keşif konusu ve mahalliyle ilgili gözlemleri de yazılacaktır.

Keşif yapılması

MADDE 290- (1) *Keşif yeri, kapsamı ve zamanı mahkeme tarafından tespit edilir. Keşif, taraflar hazır iseler huzurlarında, aksi takdirde yokluklarında yapılır.*

(2) *Mahkeme keşif sırasında tanık ve bilirkişi dinleyebilir. Keşif sırasında, yapılan tüm işlemler ve beyanları içeren bir tutanak düzenlenir. **Tutanağa, hakim keşif konusu ve mahalliyle ilgili gözlemleri de yazılır. Plan, çizim, fotoğraf gibi belgeler de tutanağa eklenir.***

İlgili düzenlemede gidilen değişikliğin gerekçesi olarak; hakim keşif konusu ve mahalline ilişkin gözlemlerini keşif tutanağına aktarması, keşfi yapan hakim veya daha sonra dosyayı ele alacak hakim veya hakimlerin bilirkişi raporunu denetlemesini kolaylaştıracağı ifade edilmiştir.

26. HMK 305/A Maddesindeki Hükmün Tashihi ve Tavzihi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 305/A maddesinde yapılan değişiklik ile hükmün tavzihinin açıklandığı 305'inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir ve 306'ncı maddede yer alan tavzih talebi ve usulü başlığı tavzih ve tamamlama talebi ve usulü olarak değiştirilmiş ve madde hükmü eklenen maddeye göre revize edilmiştir.

Beşinci kısmın ikinci bölümünün başlığı "Hükmün tashihi, tavzihi ve tamamlanması" şeklinde değiştirilmiştir. (Eski Hali: Hükmün tashihi ve tavzihidir.)

Hükmün tamamlanması

MADDE 305/A- (1) *Taraflardan her biri, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükmü geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesini isteyebilir. bu karara karşı kanun yoluna başvurabilir.*

Tavzih ve tamamlama talebi ile usulü (Eski Hali: Tavzih talebi ve usulü)

MADDE 306- (1) *Tavzih veya tamamlama, dilekçeye tarafların sayısı kadar nüsha eklenmek suretiyle hükmü veren mahkemeden istenebilir. Dilekçenin bir nüshası, cevap süresi mahkemece belirlenerek karşı tarafa tebliğ edilir. Cevap, tavzih talebinde bulunan tarafa tebliğ olunur.*

(2) Mahkeme, cevap verilmemiş olsa bile dosya üzerinde inceleme yaparak karar verir; ancak gerekli görürse iki tarafı sözlü açıklamalarını yapabilmeleri için davet edebilir.

(3) Mahkeme tavzih veya tamamlama talebini yerinde gördüğü takdirde 304 üncü madde uyarınca işlem yapar.

Kanun'la birlikte, HMK'da düzenlenen tavzih ve tashih usullerine ek olarak hükmün tamamlanması usulü getirilmiştir. Hükmün tamamlanması usulünün eklenmesiyle, karışıklığa sebebiyet verebilecek hususlarının açıklanması usulü olan "tavzih" ile hükümdeki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hataların düzeltilmesi usulü olan "tashih" in yeterli olmadığı durumların düzeltilmesi amaçlanmıştır.

Kanun'da yer alan "hükmün tamamlanması" usulünde, taraflardan her biri, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen, hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesi öngörülmektedir.

Söz konusu değişiklikle birlikte, yargılama gideri ve vekâlet ücreti gibi mahkemece resen hüküm altına alınması gereken hususların atlanması veya hatalı hesaplanması gibi açık hatalardan kaynaklanan durumlardan dolayı istinaf ve temyiz başvurusu yapılmasını önlenmek istenmiş ve Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay'ın iş yükünden düşülmesi amaçlanmıştır.

27. HMK 310'uncu Maddesindeki Feragat ve Kabulün Zamanı İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 310'uncu maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye ikinci ve üçüncü fıkra eklenmektedir.

Feragat ve kabulün zamanı

MADDE 310- (1) Feragat ve kabul, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir.

(2) Feragat veya kabul, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince feragat veya kabul doğrultusunda ek karar verilir.

(3) Feragat veya kabul, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı feragat veya kabul hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir.

Bilindiği üzere; feragat ve kabul, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir. Değişiklik öncesi durumda örneğin; İlk Derece Mahkemesinin istinaf kanun yolu açık olmak üzere verdiği bir hükme karşı, taraflardan biri istinaf kanun yoluna başvurmuş ve fakat istinaf başvurusundan sonra davadan feragat etmek istediğine karar vermiş olabilmektedir. Bu durumda, tarafın feragatine ilişkin nasıl ve kim tarafından karar verileceği hususu açık bir şekilde düzenlenmiş değildi.

Bu sebeple, Kanun'a getirilen düzenleme ile; feragat ve kabul işlemlerinin, İlk Derece Mahkemesince veya Bölge Adliye Mahkemesince hükmün verilmesinden sonra ya da dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılması durumunda feragat ve kabule ilişkin nasıl ve kim tarafından karar verileceğine ilişkin olarak düzenleme yapılmıştır.

28. HMK 314'üncü Maddesindeki Sulhun Zamanı İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 314'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye ikinci ve üçüncü fıkralar eklenmiştir.

Sulhun zamanı

MADDE 314- (1) Sulh, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir.

(2) Sulh, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince sulh doğrultusunda ek karar verilir.

(3) Sulh, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı sulh hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir.

Kanun ile getirilen değişiklikle beraber; sulhun, İlk Derece Mahkemesince veya Bölge Adliye Mahkemesince hükmün verilmesinden sonra ya da dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılması durumunda uygulamanın ne olacağına ilişkin olarak düzenleme öngörülmüştür.

29. HMK 317'nci Maddesindeki Dilekçelerin Verilmesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 317'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasında yer alan ifadeye eklenen hüküm ile cevap süresine verilen ek sürenin hangi tarihten itibaren başlayacağı hususu netleştirilmiştir.

Dilekçelerin verilmesi

MADDE 317- (1) Dava açılması ve davaya cevap verilmesi dilekçe ile olur.

(2) Cevap süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır. Ancak mahkeme durum ve koşullara göre cevap dilekçesinin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor yahut imkânsız olduğu durumlarda, yine bu süre zarfında mahkemeye başvuran davalıya, davalıya, cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak (Eski Hali: bir defaya mahsus) ve iki haftayı geçmemek üzere ek bir süre verebilir. Ek cevap süresi talebi hakkında verilen karar taraflara derhâl bildirilir.

Kanun ile; cevap süresine verilen ek sürenin başlama tarihi hususundaki tereddüt giderilmeye çalışılmış ve ek sürenin iki haftalık cevap süresinin son gününden itibaren başlayacağı hüküm altına alınmıştır.

30. HMK 323'üncü Maddesindeki Yargılama Giderlerinin Kapsamı İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 323'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ilk fıkrasındaki "celse" ifadesi "başvurma" ifadesi ile değiştirilmektedir.

Yargılama Giderlerinin Kapsamı

MADDE 323- (1) Yargılama giderleri şunlardır:

Başvurma (Eski Hali: celse), karar ve ilam harçları.

...

Kanun ile getirilen değişiklik ile beraber; celse harcı yargılama giderlerinden çıkarılmakta olup bunun yerine "başvurma harcı" eklenmektedir.

31. HMK 331'inci Maddesindeki Esastan Sonuçlanmayan Davada Yargılama Gideri İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 331'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasında yer alan "veya gönderme" ifadesi hükümden çıkarılmaktadır.

Esastan sonuçlanmayan davada yargılama gideri

MADDE 331- (1) Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder.

*(2) **Görevsizlik veya yetkisizlik (Eski Hali: Görevsizlik, yetkisizlik veya gönderme) kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmesi hâlinde, yargılama giderlerine o mahkeme hükmeder. Görevsizlik, yetkisizlik veya gönderme kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemiş ise talep üzerine davanın açıldığı mahkeme dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm eder.***

Kanun ile öngörülen değişiklik ile maddenin ikinci fıkrasında yer alan "veya gönderme" ifadesi; Kanun'un HMK'nın 116'ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin yürürlükten kaldırılmasının zorunlu bir sonucu olarak madde metninden çıkarılmaktadır.

32. HMK 341'inci Maddesindeki İstinafa Başvurulabilen Kararlar İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 341'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ilk fıkraya hükmünün değiştirilmesi ve böylece istinaf yoluna başvurulabilecek kararların kapsamı genişletilmektedir.

İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar

MADDE 341- (1) İlk derece mahkemelerinin aşağıdaki kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir:

a- Nihai kararlar.

b- İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları, karşı tarafın yüzüne karşı verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları, karşı tarafın yokluğunda verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar.

(Eski Hali: İlk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlar ile ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü hâlinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilir.)

Değişiklikten önceki durumda, ihtiyati tedbir talebinin reddi kararına ve yokluğunda tedbir kararı verilen itirazı üzerine verilen karara karşı istinaf yolu açık olup; yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen tarafın bu karara karşı doğrudan veya itiraz üzerine istinaf kanun yoluna başvurma hakkı bulunmamaktaydı.

Kanun ile birlikte; yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen tarafa da bu karara karşı doğrudan istinaf kanun yoluna başvurma imkanı tanınmaktadır.

Bu değişiklik ile artık, aleyhine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilen taraf bu karar yüzüne karşı verilmişse doğrudan istinaf kanun yoluna başvurabilecek, yokluğunda verilmişse öncelikle kararı veren mahkemeye itiraz edebilecek ve itirazın reddi durumunda istinaf kanun yoluna başvurabilecektir. Bu başvuruların öncelikle incelenerek, kesin karara bağlanacağı düzenlenmiştir.

33. HMK 353'üncü Maddesindeki Duruşma Yapılmadan Verilecek Kararlar İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 353'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin alt bendi olan altıncı bendi ve birinci fıkranın (b) bendinin alt bendi olan dokuzuncu bendi değiştirilmektedir.

Duruşma yapılmadan verilecek kararlar

MADDE 353- (1) Ön inceleme sonunda dosyada eksiklik bulunmadığı anlaşılırsa;

a) Aşağıdaki durumlarda bölge adliye mahkemesi, esaslı incelemeden kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan kesin olarak karar verir:

...

6) Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması. (Eski Hali: Mahkemece, tarafların davanın esasıyla ilgili olarak gösterdikleri delillerin hiçbirini toplanmadan veya gösterilen deliller hiç değerlendirilmeden karar verilmiş olması.)

...

b) Aşağıdaki durumlarda davanın esasıyla ilgili olarak

...

9) Yargılamada bulunan eksiklikler duruşma yapılmaksızın tamamlanacak nitelikte ise bunların tamamlanmasından sonra başvurunun esastan reddine veya yeniden esas hakkında, duruşma yapılmadan karar verilir.

Kanun ile ilk olarak; tercih edilen ifade ile birlikte, “hiç” delil toplanmama hali, “**uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması**” halinde değiştirilmiş ve bu halde Bölge Adliye Mahkemesi'nin esası incelemeden kararı kesin olarak kaldırabileceği düzenlenmiştir. Bu ihtimalde, yerel mahkemeler kesin karara direnemeyeceğinden yeniden yargılama yapmak zorunda kalacaktır.

İkinci olarak; yapılan değişiklik ile artık **yargılamada bulunan eksikliklerin duruşma yapılmaksızın tamamlanması halinde**, başvurunun esastan reddine kanaat getirilmişse esastan ret kararı verilmesi imkanı getirilmiştir.

Kanun ile getirilen ilk değişiklikle alakalı olarak; Yargıtay Hukuk Daireleri, altıncı bendin genişletilemeyeceği, aksi takdirde Bölge Adliye Mahkemelerinin istinaf görevini yerine getirmeyecekleri gerekçesi ile bu tür kararları bozmuştur (*En çarpıcı karar olarak bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2017/5594 E., 2017/13799 K. ve 04.12.2017 tarihli kararı.*)

34. HMK 356'ncı Maddesindeki Duruşma Yapılmasına Karar Verilmesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 356'ncı maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye ikinci fıkra hükmü eklenmiştir.

Duruşma yapılması ve karar verilmesi (Eski Hali: Duruşma yapılmasına karar verilmesi)
MADDE 356- (1) 353 üncü maddede belirtilen hâller dışında inceleme, duruşmalı olarak yapılır. Bu durumda duruşma günü taraflara tebliğ edilir.
(2) Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmek veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurmak dahil gerekli kararları verir.

Kanun'un gerekçesinde, duruşma sonrası karar ve kararın içeriği konusunda tereddüt edildiği düşünülerek; hüküm ile duruşma sonunda alınabilecek kararlara açıklık getirilmiştir. Buna göre Bölge Adliye Mahkemesi incelemeyi duruşmalı olarak yapmaya karar verdiğinde de, istinaf başvurusunu esastan reddetmek veya İlk Derece Mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurmak dahil gerekli kararları verebilecektir.

35. HMK 358'inci Maddesindeki Duruşmaya Gelinmemesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 358'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasında yer alan “**giderin duruşma gününe kadar**” yatırılması ifadesi hükümden çıkarılmış yerine süre verilmesi hususu öngörülmüştür, buna paralel olarak da üçüncü fıkra hükmü değiştirilmiştir.

Duruşmaya gelinmemesi ve giderlerin ödenmemesi
MADDE 358- (1) Duruşmalı olarak incelenen işlerde taraflara çıkartılan davetiyelerde, duruşmada hazır bulunmadıkları takdirde tahkikatın yokluklarında yapılarak karar verileceği hususu ile başvuran tarafa çıkartılacak davetiyede, ayrıca, yapılacak tahkikatla ilgili olarak bölge adliye mahkemesince belirlenen gideri, iki haftadan az olmamak üzere verilecek kesin süre içinde (Eski Hali: gideri duruşma gününe kadar) avans olarak yatırması gerektiği açıkça belirtilir.
(2) Başvuran, kabul edilebilir bir mazerete dayanarak duruşmaya gelemediğini bildirdiği takdirde, yeni bir duruşma günü tayin edilerek taraflara bildirilir.
(3) Belirlenen giderin, verilen kesin süre içinde yatırılmış olması kaydıyla taraflar mazeretsiz olarak duruşmaya katılmadıkları takdirde tahkikat yokluklarında yapılarak karar verilir. Belirlenen gider süresi içinde yatırılmadığı takdirde, dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir. Şu kadar ki, öngörülen tahkikat yapılmaksızın karar verilmesine olanak bulunmayan hallerde başvuru reddedilir. (Eski Hali: Başvuran mazeretsiz olarak duruşmalara katılmadığı veya tahkikatla ilgili giderler süresi içinde yatırılmadığı takdirde, dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir. Şu kadar ki, öngörülen tahkikat yapılmaksızın karar verilmesine olanak bulunmayan hâllerde başvuru reddedilir.)

Değişiklikten önceki düzenlemede istinafta tahkikatla ilgili giderin duruşma gününe kadar yatırılması öngörülmüşken, yapılan düzenlemeyle tahkikat giderinin tamamlanması için taraflara iki haftadan az olmamak kaydıyla süre verilmesi kanunlaşmıştır.

36. HMK 359'uncu Maddesindeki Karar ve Tebliği İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 359'uncu maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye üçüncü fıkra hükmü eklenmektedir.

Karar ve tebliği

MADDE 359- (1) Karar aşağıdaki hususları içerir:

...

(3) Bölge adliye mahkemesi, başvurunun esastan reddi kararında, ileri sürülen istinaf sebeplerini özetlemek ve ret sebeplerini açıklamak kaydıyla, kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermekle yetinebilir.

(4) Temyizi kabil olmayan kararlar, ilk derece mahkemesi tarafından; temyizi kabil olan kararlar ise bölge adliye mahkemesi tarafından resen tebliğe çıkarılır.

Kanun'daki değişikliklerle beraber; istinaf sebepleriyle sınırlı inceleme yapan Bölge Adliye Mahkemesinin vereceği kararların gerekçesinde istinaf sebeplerini karşılaması ve bu kapsamda bir gerekçe yazmasının yeterli olacağı hüküm altına alınmıştır.

Bilindiği üzere gerekçe; hukukî dinlenilme hakkının ve adil yargılanma hakkının en önemli unsurudur. Mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması Anayasa hükmüdür. Bütün mahkemeler verdikleri kararlarının gerekçelerinin, ileri sürülen taleplerin neden ret ya da neden kabul edildiğinin gerekçesi ile açıklamak zorundadır. Bu kapsamda yukarıda öngörülen değişikliğin, matbu gerekçelere bir kapı araladığı ve anayasal hakları korumayacağı hususu göz önüne alındığında tartışmalara neden olacak mahiyette olduğu göz önündedir.

37. HMK 362'nci Maddesindeki Temyiz Edilmeyen Kararlar İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 362'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin birinci fıkrasında yer alan (b) bendine "ile kira ilişkisinden doğan diğer davalardan üç aylık kira tutarı temyiz sınırının üzerinde olanlar" ibaresi eklenmiş; (c) bendi değiştirilmiş ve (g) bendi eklenmiştir.

Temyiz edilemeyen kararlar

MADDE 362- (1) Bölge adliye mahkemelerinin aşağıdaki kararları hakkında temyiz yoluna başvurulamaz:

- a) Miktar veya değeri kırk bin Türk Lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlar.
- b) Kira ilişkisinden doğan ve miktar veya değeri itibarıyla temyiz edilebilen alacak davaları ile kira ilişkisinden doğan diğer davalardan üç aylık kira tutarı temyiz sınırının üzerinde olanlar hariç olmak üzere 4 üncü maddede gösterilen davalar ile (23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundan doğup taşınmazın aynına ilişkin olan davalar hariç) özel kanunlarda sulh hukuk mahkemesinin görevine girdiği belirtilen davalarla ilgili kararlar.
- c) **Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemelerinin görev ve yetkisi hakkında verilen kararlar ile yargı yeri belirlenmesine ilişkin kararlar. (Eski Hali: Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmek için verilen kararlar ile merci tayinine ilişkin kararlar.)**
- ç) Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar.
- d) Soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalar hariç olmak üzere, nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararlar.
- e) Yargı çevresi içindeki ilk derece mahkemeleri hâkimlerinin davayı görmeye hukuki veya fiili engellerinin çıkması hâlinde, davanın o yargı çevresi içindeki başka bir mahkemeye nakline ilişkin kararlar.
- f) Geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar.
- g) **353. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında verilen kararlar.**

Kanun ile ilk olarak; birinci fıkranın (b) bendinde yapılan değişiklik ile, Sulh Hukuk Mahkemelerinin temyiz edilebilecek kararlarına bir yenisi eklenmiştir. Zaten mevcut düzenleme ile kira ilişkisinden doğan alacak davaları miktar ve değeri temyiz parasal sınırının üstünde ise temyiz edilebiliyordu. Buna ek olarak getirilen düzenleme ile birlikte; kira ilişkisinden doğan diğer davalar, üç aylık kira tutarı temyiz sınırının üzerinde ise bu davalar da temyiz edilebilecektir.

İkinci olarak; birinci fıkranın (c) bendinde yapılan değişiklik ile HMK'da terim birliği sağlamak amacıyla; "merci tayinine" ibaresi "yargı yeri belirlenmesi" şeklinde değiştirilmektedir.

Üçüncü olarak; HMK'nın 353'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamına giren hallerde Bölge Adliye Mahkemesinin duruşmasız olarak vereceği kararların kesin olacağı düzenlenmiştir. Ve bu kapsamda temyiz edilemeyecek kararlar maddesine de bu hüküm eklenerek kanun içindeki bütünlük sağlanmıştır.

38. HMK 391'inci Maddesindeki İhtiyati Tedbir Kararı İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 391'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin üçüncü fıkrasındaki hüküm değiştirilmektedir.

İhtiyati tedbir kararı

MADDE 391- (1) Mahkeme, tedbire konu olan mal veya hakkın muhafaza altına alınması veya bir yediemine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi, sakıncayı ortadan kaldıracak veya zararı engelleyecek her türlü tedbire karar verebilir.

...

(3) İhtiyati tedbir talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Yüzüne karşı aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da kanun yoluna başvurabilir. Bu başvurular öncelikle incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. (Eski Hali: İhtiyati tedbir talebinin reddi hâlinde, kanun yoluna başvurulabilir. Bu başvuru öncelikle incelenir ve kesin olarak karara bağlanır.)

19

Halihazırda HMK'da ihtiyati tedbir kararında olması gereken hususlar açıkça belirtilmiştir. Verilen ihtiyati tedbir kararında açık ve somut olarak hangi sebebe ve delillere dayandığı belirtilmektedir. Fakat bu durum, ihtiyati tedbir talebinin reddi kararlarında uygulanmamaktaydı.

Kanun ile; ihtiyati tedbir talebinin reddi kararının da gerekçeli olması gerektiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak yukarıda açıkladığımız istinaf kanun yoluna başvurulabilecek kararlar kapsamında yapılan düzenleme 391'inci madde hükmüne de yansıtılmıştır.

39. HMK 393'üncü Maddesindeki İhtiyati Tedbir Kararının Uygulanması İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 393'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin birinci fıkrasında yer alan "verildiği tarihten itibaren" ifadesi değiştirilmiştir.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması

*MADDE 393- (1) İhtiyati tedbir kararının uygulanması, bu kararın, **tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden (Eski Hali: verildiği tarihten)** itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar.*

Değişiklikten önceki durumda, ihtiyati tedbir talebinin uygulanmasını talep etmek için öngörülen bir haftalık süre ihtiyati tedbir "kararının verildiği tarihten itibaren" işlemeye başlamaktaydı. Fakat bu durum özellikle dava açılmadan önce veya celse arasında dosya üzerinden verilen ihtiyati tedbir kararları için talep edeni hak kaybına uğratmaktaydı.

Kanun ile öngörülen değişiklikte, ihtiyati tedbir talebinin uygulanmasını talep etme süresini, kararın tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren başlayacağını hüküm altına alınmaktadır.

40. HMK 394'üncü Maddesindeki İhtiyati Tedbir Kararına Karşı İtiraz İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 394'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin ikinci fıkrasına cümle eklenmektedir.

İhtiyati tedbir kararına karşı itiraz

MADDE 394- (1) Karşı taraf dinlenmeden verilmiş olan ihtiyati tedbir kararlarına itiraz edilebilir. Aksine karar verilmedikçe, itiraz icrayı durdurmaz.

(2) İhtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa, tedbirin uygulanmasından itibaren; hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde, ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak, kararı veren mahkemeye itiraz edebilir. Esas hakkında dava açıldıktan sonra yapılan itiraz hakkında, bu davaya bakan mahkemece karar verilir.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması sırasında; ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak yapılan itirazların, dava açılmayan ancak ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeye mi yapılacağı yoksa esas hakkında dava açılan mahkemeye mi yapılacağı konusunda HMK'da açık düzenleme bulunmadığından bu konuda düzenlemeye gidilmiştir.

Kanun'daki değişiklikte birlikte; esas hakkında dava açıldıktan sonra; ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin itirazları incelemeye görevli mahkeme, esas hakkında davaya bakan mahkeme olarak belirlenmiştir.

41. HMK 398'inci Maddesindeki Tedbire Muhalefetin Cezası İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 398'inci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin tamamı değiştirilmiştir.

Tedbire muhalefetin cezası

MADDE 398- (1) İhtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimse, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren altı ay içinde şikayet edilmesi üzerine, altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır. Görevli ve yetkili mahkeme esas hakkındaki dava henüz açılmamışsa, ihtiyati tedbir kararı veren mahkeme; esas hakkındaki dava açılmışsa, bu davanın görüldüğü mahkemedir.

(2) Şikayet olunana, şikayet dilekçesi ile birlikte duruşma gün ve saatini bildiren davetiye gönderilir. Davetiyede, savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirmesi ve duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar edilir.

(3) Mahkeme duruşmaya gelen şikayet olunana, 5271 sayılı kanununun 147 nci maddesinde belirtilen haklarını hatırlatarak savunmasını alır.

(4) Mahkeme, dosyadaki delilleri değerlendirerek gerekli araştırmayı yapar. Yargılama sonunda şikayet olunanın ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymadığı veya tedbir kararına aykırı davrandığı tespit edilirse birinci fıkra uyarınca disiplin hapsi ile cezalandırılmasına; aksi takdirde şikayetin reddine karar verilir.

(5) Taraflar, kararın tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde karara itiraz edebilir. İtirazı, o yerde hükmü veren mahkemenin birden fazla dairesinin bulunması halinde, numara olarak kendisinden sonra gelen daire, son numaralı daire için bir numaralı daire; o yerde hükmü veren mahkemenin tek dairesi bulunması halinde en yakın yerdeki aynı düzey ve sınıftaki mahkeme inceler.

(6) İtiraz mercii, bir hafta içinde kararını verir. Merci, itirazı yerinde görürse işin esası hakkında karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

(7) Bu madde uyarınca verilen disiplin hapsi kararları kesinleşmeden infaz edilemez. Kesinleşen kararların infazı Cumhuriyet başsavcılığınca yapılır.

(8) Tedbir kararına aykırı davranışın sona ermesi veya tedbir kararının gereğinin yerine getirilmesi ya da şikayetten vazgeçilmesi halinde, dava ve bütün sonuçları ile beraber ceza düşer.

(9) Disiplin hapsine ilişkin karar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.

(Eski Hali: MADDE 398 - (1) (...) Madde 398'in 1. fıkrasının 1. cümlesi, Anayasa Mahkemesi'nin 20.2.2019 tarih ve 30692 sayılı R.G.'de yayımlanan, 11.7.2018 T., 2018/1 E. ve 2018/83 K. sayılı Kararı ile iptal edilmesine, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Görevli ve yetkili mahkeme, esas hakkındaki dava henüz açılmamışsa, ihtiyati tedbir kararı veren mahkeme; esas hakkındaki dava açılmışsa, bu davanın görüldüğü mahkemedir.)

Kanun'daki değişiklikle birlikte; madde hükmü, Anayasa Mahkemesi'nin 2018/1 E., 2018/83 K., ve 11.7.2018 tarihli kararından sonra iptal kararındaki gerekçelere göre düzenlenmiştir.

İhtiyati tedbire muhalefet teşkil eden eylemlere ilişkin; yargılama usulü, şikayet olunanın hakları, yargılama sonucunda verilecek karar türleri, karara karşı itiraz süresi ve itiraz merci, kararın kesinleşmesi durumunda infazı yerine getirecek makam ve cezanın düşeceği hallere ilişkin usul ve esaslar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

42. HMK 402'nci Maddesindeki Delil Tespiti İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 402'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddeye dördüncü fıkra hükmü eklenmiştir.

Delil tespiti talebi ve karar

MADDE 402- (1) Delil tespiti talebi dilekçeyle yapılır. Dilekçede tespiti istenen vakıa, tanıklara veya bilirkişilere sorulması istenen sorular, delillerin kaybolacağı veya gösterilmesinde zorlukla karşılaşılacağı kuşkusunu uyandıran sebepler ile aleyhine delil tespiti istenen kişinin ad, soyad ve adresi yer alır. Tespit talebinde bulunan, durum ve koşulların imkân vermemesi nedeniyle, aleyhine tespit yapılacak kişiyi gösteremiyorsa talebi geçerli sayılır.

...

(4) Tespitin yapılmasından sonra tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneği mahkemece karşı tarafa resen tebliğ olunur.

21

Değişiklik öncesi uygulamada, delil tespiti yaptırdıktan sonra karşı tarafa haber verilmemekte ve karşı tarafın itiraz imkânı bulunmayan tespitler seneler sonra mahkemeye delil olarak sunulmaktaydı.

Kanun ile öngörülen değişiklikle birlikte; delil tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneğinin karşı tarafa resen tebliğ edileceği düzenlenmiştir.

43. HMK 436'nci Maddesindeki Hakem Kararları İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 436'nci maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin üçüncü fıkrasına **"ilgili tahkim kurumu"** ifadesi eklenmiştir.

Hakem kararının şekli, içeriği ve saklanması

MADDE 436- (1) Hakem kararlarında;

...

(3) Hakem kararı, hakem, hakem kurulu başkanı veya ilgili tahkim kurumu tarafından taraflara bildirilir; ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte mahkemeye gönderilir ve mahkemece saklanır.

Kanun ile öngörülen değişiklikle birlikte; tahkim yargılamalarında verilen hakem kararının, hakem veya hakem kurulu başkanına ilave olarak ilgili tahkim kurumu tarafından da taraflara bildirilmesine imkan tanınmaktadır.

44. HMK 440'ıncı Maddesindeki Hakem Ücreti İle İlgili Değişiklik

HMK'nın 440'ıncı maddesinde yapılan değişiklik ile söz konusu maddenin beşinci fıkrasında değişiklik yapılmıştır.

Hakem ücreti

MADDE 440-

(5) Aksi kararlaştırılmadıkça hakem kararının (Eski Hali: Hakem kararının) düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmez.

Değişiklik öncesinde 440'ıncı maddenin beşinci fıkrasında hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmeyeceği düzenlenmekteydi.

Kanun ile öngörülen değişikliklerle birlikte; bu kuralın aksinin kararlaştırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

45. HMK Geçici 3'üncü Madde Geçici Madde Düzenlemesi İle İlgili Değişiklik

HMK'nın Geçici 3'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile ikinci fıkrasında ibare değişikliği yapılmaktadır.

GEÇİCİ MADDE 3-

(2) Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 444 (Eski Hali: 454) üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. Bu kararlara ilişkin dosyalar bölge adliye mahkemelerine gönderilemez.

Bilindiği üzere, istinaf kanun yolunun getirilmesi ile beraber, hukuk mahkemelerinde kullanılacak olan kanun yolu "karar tarihine" göre belirlenmektedir. 6723 sayılı Kanunun 34'üncü maddesi ile 20.07.2016 tarihinden önce verilmiş bir karar için istinaf kanun yolu değil; temyiz kanun yolu açıktır. Anılan tarihten önce verilen bir karar isterse bir yıl sonra tebliğ olsun Yargıtay'a başvurulmaktadır.

Kanun'daki değişiklik ile birlikte var olan düzenlemeye uygun madde değişikliği yapılmıştır.

Çalışmamızı faydalı bulmanızı umarız.

Konu ile ilgili herhangi bir soru veya yorumunuz olması halinde, bizlerle her zaman iletişime geçebilirsiniz.

BAİC Hukuk Bürosu

11.08.2020

